

Enonkosken kunnan ja Kansalliskirjaston välinen yhteistyösopimus e-kirjastopalveluiden tuottamiseksi

SIVLTK 21.02.2024 § 24
41/12.03.02.00/2024

Kuntien kirjastojen asiakkailleen /asukkailleen tarjoamat e-kirja- ja e-lehtiaineistot vaihtelevat laajuudeltaan suuresti. Eri aineistotyytit sijaitsevat erilaisilla teknisillä alustoilla. Tämä on johtanut siihen, etteivät nämä aineistot ole kansalaisten käytössä yhdenvertaisesti koko maassa.

Vuosina 2022-2023 Helsingin kaupunginkirjasto veti ja OKM rahoitti e-kirjastohankkeen, jonka tavoitteena oli rakentaa Suomen kunnille yhteinen e-kirjasto, jossa e-aineistokokoelma on käytettävissä yhden helppokäyttöisen mobiilisovelluksen ja myöhemmin myös verkkosivun kautta. Hankkeen aikana valittiin e-kirjaston tekninen ratkaisu ja kilpailutettiin teknologiakumppanit sitä rakentamaan. E-kirjastolle sovittiin ylläpitäjäksi Helsingin yliopiston yhteydessä toimiva Kansalliskirjasto, jonka tehtävänä on kehittää ja tarjota kansallisia palveluja myös yleisille kirjastoille ja edistää kirjastoalan kotimaista ja kansainvälistä yhteistyötä (Yliopistolaki 558/2009). Lisäksi luotiin e-kirjastolle toimintamallit, valmisteltiin sopimusluonnokset liitteineen kuntien yhteiseen e-kirjastoon liittymistä varten sekä neuvoteltiin sisällöntuottajien kanssa ja hankittiin aineistoja yhteiseen e-kirjastoon.

E-kirjaston teknologiaratkaisuksi hanke valitsi avoimen lähdekoodin ratkaisun. Tämä tarkoittaa sitä, että tekninen alusta ja ratkaisu ei ole heti avautuessaan täysin valmis. Hankkeessa on kuitenkin vakuutettu tämän paremmuudesta kaupallisiin ja valmiisiin ratkaisuihin verrattuna, sillä hanke näkee tässä suuria mahdollisuuksia kehitystyölle. Alustaratkaisun kehitystyöstä on vastannut Ellibs Oy ja tunnistautumISRatkaisusta Digiloikka Oy. Alustaratkaisun kehitystyössä avointa lähdekoodia on muokattu vastamaan Suomen yleisten kirjastojen tarpeita ja lisäksi toteutus on käsittänyt tunnistautumISRatkaisun liittämisen alustaan sekä aineistorajapintojen toteutukset. Hanke kertoo loppuraportissaan, että e-kirjasto täyttää avautuessaan sille asetetut perusodotukset sekä on tietoturvallinen. Sopimusaineistoon kuuluu liitteenä Henkilötietojen käsittelyn ehdot, ja Kansalliskirjaston tekemässä oheisaineistossa (E-kirjaston käyttöehdot) todetaan, että henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta ja kansallista tietosuojalainsäädäntöä.

Vaikka Kansalliskirjasto ja sen e-kirjastoyksikkö hallinnoi kuntien yhteistä e-kirjastoa, niin kunnat ovat yhä mukana sen kehittämistyössä. E-kirjaston toimintaa Kansalliskirjaston e-kirjastoyksikössä ohjaa ohjausryhmä, jossa on mukana kuntien edustajia. Lisäksi palvelun ohjaukseen ja kehittämiseen osallistuvat erilaiset työryhmät, joissa on mukana kuntien kirjastojen henkilöstöä. E-kirjastoyksikkö toimii muutoinkin tiiviissä yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa. Kirjastoammattilaiset kunnissa mm. valitsevat työryhmissä e-kirjastoon hankittavat aineistot, vastaavat yhteisen e-kokoelman muodostamisesta, ohjaavat asiakkaita e-kirjaston käyttäjiksi ja opastavat palvelun käytössä. E-kirjastoon liittyneille jäsenkunnille ja -kirjastoille järjestetään säännöllisesti avoimia tilaisuuksia, joissa esitellään e-kirjaston toimintaa ja kehittämissuunnitelmia, kuullaan jäseniä ajankohtaisista teemoista sekä valitaan ohjausryhmän jäsenet.

Kunnan ja Kansalliskirjaston välisen yhteistyösopimuksen luonnos Kuntien yhteisestä e-kirjastosta ja sopimuksen liitteet ja oheisaineistot olivat kommentoitavissa 19.12.2023-17.1.2024. Luonnosten tekemisessä e-kirjasto -hanke on käyttänyt apuna Kuntaliiton kommentointia. Kansalliskirjasto huomioi osan kuntien kommenteista ja muokkasi niiden perusteella lopullista sopimusaineistoa, joka saapui kuntiin 29.1.2024.

Kansalliskirjasto on oheisaineistoissaan perustellut ja todennut, että kyseessä ei ole hankintasopimus, vaan sopimus horisontaalisesta yhteistyöstä Kansalliskirjaston kanssa, jonka avulla kunta hoitaa oman lakisääteisen velvollisuutensa tarjota e-aineistoja ja Kansalliskirjasto hoitaa omaa yliopistolaissa säädettyä tehtäväänsä tarjota kansallisia palveluja yleisille kirjastoille. Sopimus on voimassa määräaikaisena kolme kalenterivuotta ja sen jälkeen toistaiseksi. Määräaikaisen sopimuskauden jälkeen sopimuspuolet voivat irtisanoa sopimuksen ja irtisanomisaika on kuusi kuukautta.

Kuntien yhteistä e-kirjastoa voivat käyttää ne kuntalaiset, joiden kotikunnat ovat liittyneet siihen ja solmineet Kansalliskirjaston kanssa sopimuksen liittymisestään e-kirjastoon. Kansalliskirjaston laatimien e-kirjaston käyttöehtojen mukaan sopimus Kansalliskirjaston ja kuntalaisen välillä tulee voimaan, kun kuntalainen hyväksyy käyttöehdot ja rekisteröityy palveluun. Alle 13-vuotias lapsi tarvitsee tähän huoltajan suostumuksen.

Kuntien yhteinen e-kirjasto avataan 23.4.2024 UNESCO:n kansainvälisenä kirjan ja tekijänoikeuksien päivänä sekä Kirjan ja ruusun päivänä. Tuolloin kuntalaisten on mahdollista ladata e-kirjaston mobiilisovellus, kirjautua e-kirjastoon vahvan tunnistautumisen avulla ja ryhtyä lainaamaan aineistoa, mikäli oma kotikunta on liittynyt mukaan e-kirjastoon ja solminut siitä sopimuksen Kansalliskirjaston kanssa 15.3.2024 mennessä. E-kirjasto tarjoaa alussa lainattavaksi e-kirjoja ja e-äänikirjoja suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja vähäisissä määrin myös muilla kielillä sekä kotimaisia digilehtiä.

Kuntien yhteisen e-kirjaston hinta on liittymisen aikana 0,70 € / asukas /vuosi. Hinta on voimassa vuoden 2026 loppuun saakka. Yhteinen e-kirjasto korvaa Lumme-kirjastojen asiakkailleen nykyisin tarjoamat e-kirja- ja e-äänikirjapalvelut sekä kotimaiset digiaikakauslehtipalvelut, ja esimerkiksi e-kirjavalikoima tulee laajenemaan merkittävästi nykyiseen verrattuna. Lumme-kirjastot ovat e-kirjaston lisäksi sopineet jatkavansa eräiden muiden e-aineistojen, kuten kotimaisten e-sanomalehtipalveluiden (ePress), ulkomaisten e-lehtien (PressReader) ja e-elokuvien (Cineast) hankkimista asiakkaiden käyttöön, koska e-kirjasto ei sisällä näitä aineistoja ja ne ovat vakiintuneet Lumme-kirjastojen e-aineistotarjontaan.

Valmistelija	Rehtori-sivistystoimenjohtaja Kimmo Jaatila
Esittelijä	Rehtori-sivistystoimenjohtaja Kimmo Jaatila
Päätösehdotus	Sivistyslautakunta hyväksyy Enonkosken kunnan ja Kansalliskirjaston välisen yhteistyösopimuksen ja valtuuttaa rehtori-sivistystoimenjohtajan allekirjoittamaan sopimuksen Enonkosken kunnan puolesta.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.